

* * *

„על כפות המנעול" של ש"י עגנון⁴ כולל שישה „ספורי-אהבים". הראשון שבהם „אחות". הוא ספור ארצי-ישראלי נאה. מאוויים רכים והמית-אהבה. צלילי נפש בלה ביסוריה ועניית נפש. שמשותקת לשפוך את אהבתה – ואין נושא. וה„אחות" באה במקום אהובה. ונשיקת-אחות נעשית צורבת ולוהמת...

שאר המשת הספורים הם „עגנוניים" טפוסיים. האחרון שבהם „חופת-דודים". הוא ספור דמוני מלא יופי זר. בשאר-חיים ייִשניים מתוארים בסגנון ישן, ארכאיסטי. הקו ל„ספורי" מעשיות" שלנו מימיה בניניים ומתקופת ראשית-החסידות בצירוף השפעה דקה של ברדיצ'בסקי. מפליאים אותנו בספורים אלה הפישטות והתום בצירוף פקחות יהודית עממית. ועוד יותר – הרגשת

⁴ ש"י עגנון: על כפות המנעול, ספורי-אהבים, הוצאת „יודישר פירלאג", ברלין תרס"ג.

המדה. אין צעקנות, אין התחכמות, אין הבלטה יתרה — שריטה משעממת ומרגשת ורוצה לעשות רושם. הדבר האחד, שרוצה לעשות רושם — זהו הסגנון הארכאיסטי עצמו. באמת אין זה סגנון, אלא סגנוניות, לא "סטיל", אלא "סטיליזאציה". ויש להטיל ספק בערכו של דבר. מאפו חקה את התנ"ך, מנדלי חקה את המשנה והמדרש, בני הודה חקה את הספרדים בימי הביניים ועגנון מהקה את החסידים וספורי-המעשיות. למה כל החקויים הללו? וכי אין לשון לנו — עברית חיה ומדוברת לשון בני-אדם, שכדפורם ומחשבתם כך צריכה להיות כתיבתם, אך באותו ההבדל בלבד שבין לשון-הדבור ולשון-הספרות שבכל שאר הלישונות שבעולם? — מונטחני, אם יחדל מר עגנון לחקות את ספורי-המעשיות ואם ינער מעליו אף את השפעתו של ברדיצ'בסקי, עדיין ישאר לו הרבה: הסתכלותו העמוקה והבהירה, חרגשת, המדה שלו, דמיונו העשיר וקדי-ההבעה. כל אלה נתגלו ב"על כפות המנעול". ובאלה די לבצר לו עמדה חיובת נספרות הספורית העברית, שאם דלה אינה עודה, אך גם שפע של עשירות, לצע-נו אין עוד בתוכה.